

Tribalismia ja rasismia

Hannu Lauerma 11.4.2025

Kuuntele

Laajan tutkimustiedon valossa vastasyntyneillä ei ole mitään valikoivaa suhtautumista erilaisten etnisten ryhmien kasvokuviiin, mutta jo kolmen kuukauden iässä vahvaan suosituimmuusasemaan ovat päässeet huoltajien etnisen ryhmän kasvot.

Käyttäytymistasoisen immunitetin (behavioral immune system) käsitteellä viitataan nykyisin luontaiseen taipumukseen karttaa vieraan näköisiä ihmisiä, likaa, eritteitä ja parasiittejä. Tiedetään myös, että kasvaminen pikkulapsi-iässä etnisiltä piirteiltään ja ihonväritään monen näköisten lasten seurassa liittyy siihen, ettei etnispohjaista vierastamista synny, ellei sitä erikseen opeteta.

Oma havaintoni on, että multietnisessä päiväkodissa kasvaneet lapset eivät spontaanisti edes mainitse, että joku heidän tovereistaan on afrikkalaista tai aasialaista sukujuurta, ja poikkeaa ulkonäöltään kantasuomalaisista.

Tunnereaktioilla on myös tiedostamattomia juuria.

Kulkutaudit kuitenkin surmasivat ennen hygienian kehittymistä, rokotuksia ja lääkehoitoja jopa kokonaisia yhteisöjä, joilla ei ollut luontaista immunitteettia muukalaisten kantamia taudinaiheuttajia vastaan. Esimerkiksi Etelä-Amerikan suurten intiaanikansojen jäsenistä on arvoitu lähes 90 %:n kuolleen eurooppalaisten 1500-luvulla tuomiin Euraasian kulkutauteihin.

Tähän liittyen esimerkiksi romanien tapakulttuuriin kuuluvan siisteyden ja puhtauden vaatimuksen on ehdotettu kehittyneen siksi, että suuri osa tästä kansanryhmästä on tuhansia vuosia vaeltanut muukalaisten keskuudessa.

Luontainen valmius alkaa vierastaa piirteiltään vieraan näköisiä ihmisiä saattaakin olla taustatekijä sille, että rasistista – tai afrikkalaisittain tribalistista – käyttäytymistä syntyy helposti.

Olisiko maahanmuuttajaryhmien sijoittaminen jo lapsiperhevaiheessa kantaväestön joukkoon keino välttää segregaatiota, joka näyttää jopa Ruotsin ”kansankodissa” johtaneen poikkeuksellisen nopeaan jengiväkivallan yleistymiseen? Siellähän monet maahanmuuttajat asuvat omilla lähiöissään, eikä niihin syntynyt uusi sukupolvi ole toivotulla tavalla assimiloitunut kantaväestöön.

Aiheesta puhuminen herättää maahanmuuttokysymyksen voimakkaan tunnelatauksen vuoksi joskus epäloogisia reaktioita. Se saatetaan aiheetta ymmärtää niin rasismien oikeuttamiseksi kuin maahanmuuton lisäämisen kannattamiseksi. Lukeepa jopa Wikipediassa, että evoluutiopsykologisilla teorioilla olisi pyritty oikeuttamaan muukalaisvihaa.

Kuitenkin tulkinta voi aivan yhtä hyvin olla päinvastainen, koska behavioraalisen immuunijärjestelmän teoria nostaa esiin nykymuotoisen rasismien irrationaalisen taustan. Attribuutioharhaksi kutsuttu vääristymä saattaa kuitenkin hämärtää ymmärrystämme: koemme näkemyksemme järkeen pohjautuviksi silloinkin, kun ne ovat tunneperäisiä.

Politisoituneisiin ylitulkintoihin johtaa kyvyttömyys ymmärtää tieteen pyrkimystä poliittisesti neutraaliin asennoitumiseen ja sitä, että ihmisen tunnereaktioilla on myös ns. distaalisia, tiedostamattomia juuria. On jopa esitetty vaatimuksia sensuroida koko behavioraalisen immuunijärjestelmän varsin ilmeinen olemassaolo.

On kuitenkin vaikuttavia koetuloksia, jotka osoittavat mm. hajuihin liittyvien inhoreaktioiden ja rasististen asenteiden yhteyden. Yhdysvalloissa 800 koehenkilöllä tehdyssä tutkimuksessa todettiin selvä yhteys ihmiskehon hajun herättämän inhon ja muukalaisten vieroksumisen välillä. Selkeä tulos toistui vielä viidellä eri mantereella sijainneissa yhdeksässä maassa yhteensä 6 836 koehenkilön joukossa. Tämä viittaa varhaista evoluutiivista alkuperää olevaan biologiseen mekanismiin.

Kulttuurisia, ideologisia ja yhteiskunnallisia selittäjiä tarvitaan kuitenkin määrittelemään, mikä lopulta ymmärretään vieraaksi.

Kirjoittaja

Hannu Lauerma
työelämäprofessori ja dosentti Turun yliopistossa
Tyksin oikeuspsykiatrian ylilääkäri ja Psykiatrisen vankisairaalan asiantuntijaylilääkäri